

Przyczynek do zwyczajów prawnych ludu polskiego przy końcu XVIII stulecia.

W posiadaniu mojem znajduje się bardzo ciekawy oryginalny akt dobrowolnej ugody pomiędzy dwoma braćmi Armatysami, Maciejem i Marcinem, ze wsi Skrzyszowa w Tarnowskiem, rzucający nieco światła na zwyczaje prawne naszego ludu przy końcu XVIII w. Maciej Armatys, niezadowolony z ojcowskiego działu, miał ustawiczne pretensye do brata Marcina, wskutek czego „działy się różne kłótnie pomiędzy bratami“. Wreszcie obaj bracia „zwiedli się do Rodzica“ i zaprosili „Prawa“, t. j. wójta i dwu przysiężnych, „aby Prawo wysłuchało rodzica y zapisu“. „Rodzic zdjęty miłosierdziem“ każe Marcinowi wypłacić 6 zł. Maciejowi, co syn posłuszny natychmiast uczynił. „Stała się więc zgoda“ pomiędzy zwaśnionymi, którzy przyrzekli też sobie „nigdy a nigdy w żadne kłótnie nie wchodzić“. Obecne zaś przy tem „Prawo zakłada wadyum“ pomiędzy stronami. Na wypadek niedotrzymania ugody ma winny złożyć po 5 grzywien dworowi, kościołowi i „Prawu“, 1 grzywnę szpitalowi, a nadto otrzyma „60 nieuproszonych plag“. Wadyum więc i dosyć wysokie i dosyć bolesne.

Poniżej przytaczam wspomniany dokument w wiernym odpisie, zachowując współczesną pisownię i wszystkie błędy wiejskiego pisarka.

Dodać jeszcze muszę, że akt wystawiony na papierze stemplowym.

Dnia 18. Kwietnia 1789 Roku.

Po tym Wszystkim Co się działy różne kłótnie pomiędzy Bratami to jest Armatysami którzy mieli do Siebie różne Pretensye to jest Maciej do Marcina. Według Młyna y Racizny ¹⁾ W ten Sposób Zwiedli się do Rodzica y Prawa obydwu Spólnie Zaprosili aby Prawo Wysłuchało Rodzica y Zapisu który Uczynił Synowi Naymłodszemu Marcinowi którego Dziedzistwem Uczynił na Młynie y Zagrodzie a zaś Starszym Synom wyznaczył Raciznę aby Marcin powydawał onym to jest Grzegorzowi y Maciejowi Ktorem powydawał Według Wyznaczenia Rodziciel-

¹⁾ Wyras do dziś używany na oznaczenie raty.

skiego. Ale widząc ileszcze Maciey Rodzica Przy Rozumie y Pamięci dobry dopraszając się aby mu Przyczynił Salwy który sie Widział Skrzywdzony Co Rodzic będąc Miłosierdziem Zdięty y Nakazał Marcinowi aby Mu ileszcze dał Zło 6 które na Roskas Rodzicielski Wydał zarasz Przy Prawie Marcin Macieiowi y Przytym Stała sie Zgoda pomiędzy Niemi y Wyrzeczenie¹⁾.... Drugiemu ieko nigdy a nigdy W zadne kłótnie wchodzić nie będą²⁾... Sie Obydwa Sobie podpisują.

Ja Maciey Armatys podpisuję się Bratu Swoiemu Marcinowi iako do niego Niemam Żadney Pretensyi y Nato kładę Znak Krzy S † także y Ja Marcin Armatys podpisuję sie y kład zn : Krzy S †

Zakłada Wadyum Prawo pomiędzy Stronami Z któremi sie Stała Zgoda A gdyby potym która strona to odmówiła popadłaby Winnieysza Strona Nayprzod Kościołowi Grzywien 5 Dworowi 5 Prawu 5 Szpitalowi grzy 1 y Plak 60 nie Uproszonych.

My Prawo Przytym Będąc

Paweł Sępek Woyt Skrzyszow †

Maciey Chwistek Przysiężny †

Karol Pęcak Przysiężny †

Stanisław Piotrowicz.

Kalendarz staropolski

z „Monitora“ ks. Bohomolca za r. 1779, Nr. 23.

Wieszczba wiejska.

W święty Paweł pan Paweł do sąjada swego
Mówił, że to te słowa są nańka mojego :
Gdy dzisiaj wiatr będzie wiał, już wojna gotowa ;
Gdy chmury wiatr zbrukają, zaraza morowa ;
Jeżeli śnieg lub deszcz spadnie, dobre urodzaje
Obiecuje ; pogoda pokoju znak daje ;

1) 2) Rękopis w miejscach wykropkowanych uszkodzony. Łatwo się jednak domyślić, że pod 1) powinno być „jeden“, a pod 2) „na co“.